

عنوان مقاله:

بیع عینه و رابطه ی آن با ربا

محل انتشار:

فصلنامه رهیافت های نوین در مطالعات اسلامی، دوره 3، شماره 6 (سال: 1399)

تعداد صفحات اصل مقاله: 32

نویسندگان:

فاطمه شکر - نویسنده مسئول - محقق و پژوهشگر

سید مصطفی حسینی - محقق و پژوهشگر

خلاصه مقاله:

در فقه اسلامی آزادی اقتصادی و حلیت بیع به عنوان یک اصل به آیات متعدد قرآنی از جمله: «و احل الله البیع» و احادیث نبوی و رویه ی عملی دوران پیامبر (ص) استناد دارد با این وصف در جزئیات و مصادیق اصل مذکور در میان فقها اختلاف وجود دارد. بیع عینه از مسائل مورد اختلاف، میان فقهاست؛ اختلاف در مورد این معامله، تنها مختص به حکم نیست، بلکه اختلافات گسترده ای در مورد ماهیت آن نیت وجود داشته و فقها تعاریف متعددی از آن ارائه کرده اند. در این میان، مشهورترین و پرتعدادترین تعریف، آن است که بیع عینه را «بازخرید نقدی کالایی می داند که شخص، آن را با قیمتی بیشتر و به صورت موجد، فروخته و هنوز ثمن آن را دریافت نکرده است». گروهی از فقها، بیع عینه (بر اساس تعریفی که ذکر شد) را در زمره ی معاملات جایز و مباحی به حساب می آورند که واجد همه ی ارکان و شروط یک بیع صحیح است، بنابراین باطل دانستن این معامله با استناد به جاری شدن ربا در آن را فاقد دلیلی محکم از کتاب و سنت می دانند؛ اما در مقابل، گروهی دیگر برآنند که بیع عینه، ذریعه و وسیله های آشکار برای انجام معامله ی ربوی است و از آنجا که وسیله ی هر عملی از نظر حکم، تابع آن عمل است، بیع عینه، حرام و ناجایز است. در حقیقت، پیروان این دیدگاه، بیع عینه را معامله ای صوری برای دستیابی به ربا و سودهای اقتصادی آن میدانند. بحث از حیل ربا به خصوص بیع عینه مسئله روز جامعه دینی است که در فقه شیعه و سنی از آن سخن به میان آمده است. چرا که ابتلای به قرض ربوی بیشتر بوده و حیل ربای قرضی که از آن جمله بیع عینه دارای اهمیت بیشتر می باشد از جمله آیات «ان تبتم فلکم رووس اموالکم لا تظلمون ولا تظلمون» و «یمحق الله الربا ویربی الصدقات» که در مورد ربای قرضی است چون ربا در مقابل صدقات واقع شده است و مناسب است بگوییم که منظور از ربای در آن، ربای قرضی است علاوه بر این، قرض ربوی در زمان نزول این آیات امری رایج بوده و آیه ظلم تمامی قرض های ربوی را باطل کرد. نکته ی حائز اهمیت در خصوص این معامله، این است که اگرچه عنوان این معامله در جامعه از شهرت کافی برخوردار نباشد و حتی بسیاری از طالبان شریعت نیز حقیقت آن را به خوبی ندانند، اما بدون شک، مصداق عملی آن در جامعه وجود دارد و تاجران با انجام چنین معامله ای بیگانه نیستند. اختلاف دامنه دار در زمینه تعریف بیع عینه و عدم توافق علما درباره ی حکم آن از یک سو و مبتلا به بودن آن از سوی دیگر، ارائه پژوهشی دقیق و مستدل در زمینه تعریف و بیان حکم بیع عینه و ارتباط آن با ربا را ضروری گردانده است.

کلمات کلیدی:

بیع عینه، عقد، ربا، قرض، ربای قرضی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1596106>

